

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

רואנדה או סהרונים

דו"ח מעקב

מבקשי מקלט בכלא חולות

יולי 2015

יולי 2015

רואנדה או סהרונים

דו"ח מעקב

מבקשי מקלט בכלא חולות

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

כתיבה ועריכה: סיגל רוזן

מחקר: סיגל רוזן, גבריהיווט טקלה, טספלידת טספמריאם, טשומה נגה, אמאן ביינה, אנואר סולימן, אמי סער, שקד הררי, מייגן כהן.

תמונת שער: מלין פזהיי

עיצוב גראפי: ענת ועקנין-אפלבאום

המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. אנו מחויבים למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. אנו מבקשים לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים; חינוך והסברה לציבור הישראלי; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.

המוקד לפליטים ולמהגרים

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו 6515417

טלפון: 03-5602530

פקס: 03-5605175

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: www.hotline.org.il

ראשי פרקים

4	פתח דבר ותקציר
6	רקע
7	הליך החזרה מרצון
8	מצבם החוקי של מבקשי המקלט בישראל ובחולות
8	סקירת המצב במתקן חולות
9	נוהל הפעלת חולות
10	מי הם הכלואים בחולות?
12	מדיניות "רואנדה או סהרונים" והשפעתה על אריתראים בחולות
15	נהלי החוק הבינלאומי בנוגע להעברה למדינות שלישיות
15	מי הם האנשים שנאלצים לבחור בין רואנדה לסהרונים
22	מצבם של הסודאנים בחולות, שיפורים, כשלים והפרת זכויות
23	שיפור התנאים בחולות
24	עונשי מאסר
25	החרמת חפצים אישיים
25	מזון
30	תעסוקה
30	דמי כיס
30	קנסות
31	מניעת קבלת כספים מביטוח לאומי
32	סגירה ודחיית תיקי מקלט
32	הודעות מאוחרות על סגירת תיקי בקשות מקלט
33	פעילות תרבותית וחינוכית בחולות
35	סיכום והמלצות

פתח דבר ותקציר

" לחזור למדינה שלי עכשיו זה כאילו אני אויב. זה כאילו שאני דרכתי על הדם והעצמות של אלו שנלחמו במלחמה."

(ס.ל. שירת 20 שנה בצבא אריתריאה בטרם נמלט מהמדינה)

" זה מתחת לאדמה. אין אור, אין לך בגדים להחלפה, רק בלילה מוציאים אותך פעם אחת... אין משפט. בלי משפט כולאים אותך."

(ב.י.ט., שירת 11 שנה בצבא אריתריאה בטרם נמלט מהמדינה)

" אני ברחתי מהמדינה. מה שמחכה לי שם או בית סוהר או יהרגו אותי"

(ה.א., שירת שנה וחצי בצבא אריתריאה בטרם נמלט מהמדינה)

ציטוטים אלו לקוחים מתוך פרוטוקולים של ראיונות קביעת מעמד פליט – RSD (Refugee Status Determination) שערכו פקידי יחידת ה – RSD ברשות האוכלוסין וההגירה (להלן: רשות ההגירה) לאזרחי אריתריאה שכלואים בחולות, בטרם דחו את בקשתם למקלט. במהלך החודשים אפריל – יוני 2015, זומנו מבקשי המקלט לשימועים ואולצו לבחור בין יציאה "מרצון" לרואנדה או מעצר לתקופה בלתי מוגבלת בכלא סהרונים.

עד כה, במסגרת המאמץ לגרש "מסתננים", מדיניותה החדשה של ממשלת ישראל השפיעה על 43 אריתראים אך הכוונה להרחיב את השימוש במדיניות זו ברורה. ארגוני זכויות האדם מכנים את המדיניות "רואנדה או סהרונים", שם המשקף את שתי הבחירות שמוצבות בפני מבקשי המקלט. הציטוטים שבפתח הדו"ח וציטוטים נוספים בהמשכו, שופכים אור על נסיבות חייהם של כלואי חולות הנדרשים לעזוב, כמו גם על פרופיל בקשות המקלט שרשות ההגירה הישראלית דוחה. עד לכתיבת שורות אלו נדרשו שישה מקבוצה זו להתייצב בכלא סהרונים בימים הראשונים של חודש יולי 2015. ארגוני זכויות האדם נערכים להגשת עתירה על מנת למנוע את העברתם מחולות לסהרונים.

19 מתוך 43 האריתראים שבקבוצה לא הגישו בקשת מקלט באופן רשמי, תוך מילוי הטפסים הנדרשים לפני שנקראו על ידי רשות ההגירה ואולצו לבחור בין רואנדה לסהרונים. 24 אחרים הגישו בקשות מקלט אך בקשותיהם נדחו. מבין אלו שבקשותיהם נדחו, ארבעה הצליחו להימלט מאריתריאה בטרם גויסו לשירות הצבאי ללא תאריך שחרור. 20 האריתראים האחרים, הספיקו בממוצע לשרת בצבא 11 שנים לפני שהצליחו להימלט. כל המרואיינים שמעו על חברים שנכנעו ללחצים ועזבו את ישראל לרואנדה, אולצו להבריח את הגבול לאוגנדה ונרצחו באכזריות על ידי דעא"ש בלוב, או שטבעו במימי הים התיכון בדרכם למקלט בטוח באירופה. חלקם גם הכירו את המתים.

דו"ח מעקב שלישי זה מתמקד במבקשי מקלט אלו שבקשותיהם נדחו משום שהמדיניות שגזרת את גורלם משפיעה כבר עתה על כל כלואי חולות. הכלואים מעבירים מידע זה לזה וחרדים מכך שגם הם ייאלצו לבחור בקרוב בין מעצר בלתי מוגבל בסהרונים לבין גירוש לרואנדה ממנה יגורשו למדינות אחרות.

דו"ח זה מתאר את מצבם העדכני של אריתראים וסודאנים בחולות ואת השינויים בתשתית המשפטית מאז פורסם הדו"ח האחרון באוקטובר 2014: התיקון האחרון לחוק למניעת הסתננות שנחקק בדצמבר 2014 ועדיין מאפשר לפקידים לשפוט את כלואי חולות לתקופות מאסר בכלא סהרונים. הדו"ח חושף את העובדה שיותר ממחצית מכלואי חולות חוו לפחות עונש מאסר אחד בסהרונים לתקופות של חודש עד למעלה משלושה חודשים. כן מתאר הדו"ח את מדיניות "רואנדה או סהרונים".

הדו"ח ממשיך לעקוב אחר הנעשה במתקן, מציין את השיפורים שנערכו במהלך החודשים האחרונים וגם את המחדלים שעדיין קיימים. שיפורים נערכו בשירותי הרפואה, ביכולת לזכות בחופשה מהמתקן ובשירותי החימום והקירור בעקבות התקנת מזגנים בחדרים. כשלים ומחדלים בהתנהלות המתקן מתייחסים לאיכות המזון וכמותו, לקנסות המוטלים על הכלואים ולהגבלה על החזקת חפצים אישיים והכנסת מזון למתקן. כשלים נוספים שנרשמו, אינם קשורים להנהלת המתקן אך משפיעים על הכלואים בו: היעדר יכולת לקבל דמי ביטוח לאומי בגין תאונות עבודה שארעו בעבר, דחייה וסגירת בקשות מקלט והודעות מאוחרות על דחיית בקשות המקלט על ידי רשות ההגירה.

הדו"ח מסתיים בסקירה מעוררת תקווה של חלק מהפעילות התרבותית והחינוכית שכלואי חולות משכילים ליצור בעצמם בחודשים האחרונים ולאחר מכן – המלצותנו לממשלת ישראל:

- שחררו את כל מבקשי המקלט ממעצרם והעניקו להם אשרות עבודה שיאפשרו פיוזרם ברחבי הארץ.
- בטלו את התיקון האחרון לחוק למניעת הסתננות ואת מדיניות רואנדה או סהרונים שמאלצת מבקשי מקלט לעזוב את ישראל ולחזור למעגל הפליטות תוך סיכון חייהם.
- בדקו את בקשות המקלט באופן פרטני, אך בהתאם לדין הבינלאומי ולהנחיות והמלצות נציבות הפליטים של האו"ם.

רקע

על פי נתוני רשות ההגירה, בסוף מרץ 2015 שהו בישראל 45,711 מבקשי מקלט מאפריקה ביניהם 33,506 אריתראים ו- 8,637 סודאנים. מתחילת שנת 2015 עד סוף חודש מרץ 2015 עזבו את ישראל 747 מבקשי מקלט והצטרפו ל- 9,026 מבקשי מקלט שעזבו את המדינה בשנתיים האחרונות.¹

במהלך השנתיים האחרונות משרד הפנים הישראלי עושה שימוש באמצעים שונים על מנת לאלץ אפריקאים לעזוב את ישראל ולחזור למולדתם או למדיניות שלישיות. הלחץ השיטתי כולל:

- מעצר בכלא סהרונים
- מעצר בכלא הפתוח חולות.²
- מניעת מעמד פליט.³
- אי מתן אשרות עבודה ולאחרונה גם מניעת אשרות שחרור בתנאים מגבילים.⁴
- דרישה לחדש את אשרות השחרור בתנאים מגבילים מידי חודש עד חודשיים והתניית האשרה בהצגת תלושי שכר וחוזי שכירות לדירות, מסמכים שרבים ממבקשי המקלט אינם יכולים להשיג.
- הפצת מידע שגוי אודות הסכמים עם מדינות שלישיות שנאותו לקלוט את מבקשי המקלט מישראל.
- הצעת 3,500\$ במזומן לאלו המסכימים לעזוב את הארץ.
- כל זאת, בנוסף ליחס משפיל ומבזה על ידי רבים מפקחי רשות ההגירה איתם נאלצים מבקשי המקלט לבוא במגע.⁵

1 רשות האוכלוסין וההגירה, נתוני זרים בישראל – מהדורה מס' 1/2015, טבלה א.2 (אפריל 2015): <http://piba.gov.il/PublicationAndTender/ForeignWorkersStat/Documents/april2015.pdf>

2 למידע נוסף על הכליאה בחולות ראה דו"ח המוקד לפליטים ולמהגרים: מכלא לכלא – מתקן הכליאה חולות, יוני 2014: <http://hotline.org.il/publication/holotreport/>

3 רשות ההגירה לא אפשרה לאזרחי סודאן ואריתריאה להגיש בקשות מקלט עד תחילת 2013 באם היו כלואים, ועד סופה אם ביקשו להגיש בקשת מקלט מחוץ לכלא. ראו דו"ח המוקד לפליטים ולמהגרים, אין מקלט, דצמבר 2014: <http://hotline.org.il/publication/norefugeheeb/>

4 למידע נוסף על הלחץ הבלתי נסבל בלשכות רשות ההגירה ראה דו"חות המוקד לפליטים ולמהגרים: 'לייעל את התהליך': על התעמרות רשות ההגירה במבקשי מקלט בעת חידוש אשרות שחרור בתנאים מגבילים, מרץ 2014. <http://bit.ly/1pa28ii> וגם: מדיניות ההכשלה: התעמרות רשות ההגירה במבקשי מקלט בעת חידוש אשרתם, דצמבר 2014. <http://hotline.org.il/publication/entrapmentpolicy/>

5 המוקד לפליטים ולמהגרים, לא נוכל לשלוח אותך לחולות? גם ויזה לא ניתן, 25 בפברואר, 2015: <http://hotline.org.il/moiabuse/>

הליך החזרה מרצון

על פי נתוני רשות ההגירה, במהלך שנת 2014 היו 4,112 סודאנים ו- 1,691 אריתראים שעזבו את ישראל "מרצון" למדינות שונות.⁶

בינואר 2015 רשויות מדינת ישראל אישרו את קיומם של הסכמים להעברת מבקשי מקלט עם מדינות שלישיות מבלי לחשוף את טיב ההסכמים או את זהותן של אותן מדינות. לטענת הרשויות, עד סוף ינואר 2015 עזבו את ישראל "מרצון" לאותן מדינות עלומות 1,093 מבקשי מקלט.⁷

עדויות של אריתראים וסודאנים שאולצו לעזוב את ישראל מעלות ששתי המדינות העלומות הן רואנדה ואוגנדה. עם ההגעה למדינות היעד, מסמכי הנסיעה הישראלים מוחרמים, נדרש שוחד על ידי הנציגים שמקבלים את פניהם, חלקם נעצרים בגין שהייה שלא כדין, אחרים נתקלים בקשיים בהגשת בקשות מקלט בהיעדר מסמכים מזהים. מבקשי מקלט שנחתו ברואנדה, טענו שנאלצו לעזוב את המדינה והוברחו לאוגנדה בניגוד לחוק.⁸

שתי המדינות לא אישרו את קיומם של הסכמי "החזרה מרצון". בתחילת אפריל 2015, שר החוץ בכוועל של אוגנדה, הנרי אוקול אורייס, טען שלאוגנדה אין כל הסכם רשמי עם ישראל. הייתה זאת הפעם השנייה שאוגנדה הכחישה קיומו של הסכם שכזה.⁹

ב-2 באפריל 2015 דווח בתקשורת שפול קגאמה, נשיא רואנדה, אישר שרשויות מדינת ישראל פנו אליו בעניין הסדרי העברה של סודאנים ואריתראים לשטח רואנדה.¹⁰

כפי שהבהרנו בדו"ח האחרון "באין רצון חופשי", עדויות אלו שעזבו את ישראל מגלות שרבים מהם ממשיכים במסע לארוכה וסובלים ניצול בדרך. אחרים הגיעו לדרום סודאן, קניה, מצרים וירדן, נותרים במצב זהה או אף גרוע מזה ממנו נמלטו בדרכם לישראל.¹¹

6 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח': <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>, 5 סעיף.

7 בתגובת המדינה מ-27 בינואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח'. סעיף 45:

<http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/01/hit8665meshivim2-5-0115.pdf>

8 המוקד לפליטים ולמהגרים וא.ס.ר., באין רצון חופשי: הליך החזרה "מרצון" של מבקשי מקלט בישראל, 16 באפריל 2015, עמודים 25-28 <http://hotline.org.il/publication/withoutfreewill/>

9 "Frederic Musisi, " Government protests dumping of immigrants into country

Saturday Monitor, April 3rd, 2015. Available at: <http://www.monitor.co.ug/News/National/Government-protests-dumping-immigrants-country/-/688334/2674334/-/g3gab4z/-/index.html>

10 Edmund Kagire, "President Paul Kagame confirms Rwanda-Israel deal to host African immigrants", The EastAfrican, April 2, 2015. Available at: <http://www.theeastafrican.co.ke/news/Rwanda-confirms-Israel-talks-on-hosting-African-immigrants/-/2558/2674228/-/item/0/-/1ppafxz/-/index.html>

11 המוקד לפליטים ולמהגרים וא.ס.ר., באין רצון חופשי: הליך החזרה "מרצון" של מבקשי מקלט בישראל, 16 באפריל 2015: <http://hotline.org.il/publication/withoutfreewill/>, עמוד 33.

מצבם החוקי של מבקשי המקלט בישראל ובחולות

תיקון מס' 4 לחוק למניעת הסתננות שעבר בדצמבר 2013 הוא שיצר את מתקן חולות.¹²

המתקן מוקף בשתי גדרות גבוהות ומנוהל על ידי שירות בתי הסוהר (שב"ס). על אף זאת, המתקן אינו מוגדר בחוק ככלא משום שהמוחזקים בו חופשיים לצאת את שעריו במהלך היום. מאז הוקם מתקן חולות בדצמבר 2013 ועד ספטמבר 2014 יכלו המוחזקים בו לצאת את השערים רק בין שלושת ה"ספירות" היומיות. בספטמבר 2014, בג"צ קיבל את עתירת ארגוני זכויות האדם, ביטל את החוק בטענה שאינו חוקתי וקבע שעד שיחוקק תיקון נוסף, יעמדו כלואי חולות לספירה רק פעמיים ביום.¹³

**החוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מִישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה),
התשע"ה-2014**¹⁴

ב-17 בדצמבר 2014 חוקקה הכנסת תיקון נוסף, שלישי במספר, לחוק למניעת הסתננות, המגביל את תקופת המעצר המנהלי של "מסתננים" חדשים לשלושה חודשים ואת תקופת ה"שהייה" בחולות ל-20 חודשים. התיקון קבע שעל המוחזקים בחולות להתייצב לספירה רק פעם אחת ביום בנוסף לחובה ללון במתקן. עוד הוסיף התיקון גזרות כלכליות על מבקשי מקלט שאינם בחולות ועל מעסיקיהם, מצמצם באופן משמעותי את יכולת השתכרותם.

המוקד לפליטים ולמהגרים וארגוני זכויות אדם נוספים פנו פעם נוספת לבג"צ בטענה שגם התיקון האחרון אינו חוקתי. בעת כתיבת דו"ח זה טרם התקבלה החלטתו של בג"צ בעתירה.¹⁵

12 חוק למניעת הסתננות (עברות ושיפוט) (תיקון מס' 4 והוראת שעה) התשע"ד-2013. www.knesset.gov.il/privatelaw/data/19/3/817_3_1.rtf

13 בג"צ גבריסילאסי ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', 8425/13, פס"ד מיום 22 בספטמבר 2014: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/850/073/M19/13073850.M19.htm>

14 חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מִישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה-2014: https://knesset.gov.il/privatelaw/data/19/3/904_3_1.rtf

15 בג"צ דסטה ואח' נ' הכנסת ואח', 8665/14, 18 בדצמבר 2014: <http://www.acri.org.il/he/33661>

סקירת המצב במתקן חולות

דו"ח המעקב הראשון, "מכלא לכלא" התמקד באנשים שזומנו לחולות ותנאי המחיה שלהם במקום מאז הקמת המתקן עד מרץ 2014.¹⁶

דו"ח המעקב השני, בשיתוף עם ארגון רופאים לזכויות אדם, "לנהל את היאוש" התמקד במחאות שניהלו כלואי חולות, ההשפעות הפסיכולוגיות של הכליאה והשירותים הרפואיים שנתנו לכלואים בחולות מאז מרץ ועד ספטמבר 2014.¹⁷

למתקן יש כיום ארבעה אזורים: שלושה אגפי מגורים שכל אחד מהם מחולק לשלוש תתי אגפים ואזור רביעי למטרות מנהלה. כל אחד משלושת אגפי המגורים יכול להכיל עד 1,120 כלואים, כך שהמתקן יכול להכיל כיום 3,360 כלואים. בעת כתיבת דו"ח זה, רק שישה מתוך תשעה תתי האגפים מאוישים וגם הם לא בתפוסה מלאה. שב"ס, שמנהל את המתקן, מקפיד על תפוסה מלאה של כל החדרים כך שבכל חדר יתגוררו עשרה כלואים. כשכלואים עוזבים את חולות או את הארץ ומיטתם מתפנה, אנשי שב"ס מעבירים כלואים מחדר לחדר על מנת להבטיח תפוסה מלאה ונועלים את החדרים הריקים.

נוהל הפעלת חולות

מאז הוקם מתקן חולות בדצמבר 2013, המוקד לפליטים ולמהגרים ניסה לגלות את זכויותיהם וחובותיהם של הכלואים בו על מנת להבטיח במידת האפשר את השמירה על זכויותיהם. לשב"ס נהלים רבים להפעלת המתקנים השונים ולהסדרת ההתנהלות במצבים שונים. דווקא משום שמתקן חולות הנו חריג בנוף בתי הכלא בישראל, הן משום שהאוכלוסייה בו אינה אוכלוסייה פלילית והן משום שהנו כלא "פתוח", ברור היה שינוסח למתקן ניהול הפעלה מיוחד.

ביוני 2014 ביקש המוקד לפליטים ולמהגרים את ניהול ההפעלה של המתקן במסגרת חוק חופש מידע. מחצית השנה מאוחר יותר התקבלה תשובת שב"ס:

"מאחר ולאחרונה עבר החוק למניעת הסתננות אשר משפיע בין היתר על תפיסת הפעלת המתקן בשונה מהמצב שהיה לפני כן, בהתאם לכך אנו שוקדים על ניהול הפעלה אשר יהיה תואם את הוראות החוק. לכשיתגבש ניהול הפעלה שיתוקף על ידי הגורמים המוסמכים בשב"ס - נעביר אליכם."¹⁸

כשביקשה אמי סער מהמוקד לפליטים ולמהגרים את ניהול ההפעלה הקודם של חולות, נענתה ש"לא היה קיים ניהול", תשובה ממנה משתמע שבמהלך כל תקופת קיומו של מתקן חולות, הוא מתנהל ללא ניהול הפעלה מסודר.¹⁹

16 המוקד לפליטים ולמהגרים: מכלא לכלא - מתקן הכליאה חולות, יוני 2014:

<http://hotline.org.il/en/publication/holotreporteng/>

17 המוקד לפליטים ולמהגרים ורופאים לזכויות אדם, לנהל את היאוש: דו"ח מעקב - מבקשי מקלט במתקן חולות, אפריל - ספטמבר 2014, נובמבר 2014: <http://hotline.org.il/publication/2ndholotreport>

18 מתוך תשובתה של רס"ר מיטל וידל, רכזת חופש המידע בשב"ס לאמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים, 21 בדצמבר 2014.

19 מתוך תשובתה של רס"ר מיטל וידל, רכזת חופש המידע בשב"ס לאמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים, 5 בינואר 2015.

מי הם הכלואים בחולות?

מאז פרסום דו"ח המעקב האחרון, הקריטריונים לזימונים לחולות לא השתנו: כל ה"מסתננים" מסודאן שנכנסו לישראל עד 31 במאי 2011 וכל ה"מסתננים" מאריתריאה שנכנסו לישראל עד 31 במאי 2009 למעט: קטינים, נשים, מי שגילו עולה על 60, הורה לקטין הסמוך על שולחנו בישראל, מי שבשל גילו או מצב בריאותו הפיזית או הנפשית השהייה בחולות עלולה לגרום לו נזק ואין דרך אחרת למנוע נזק זה וכן קורבנות סחר ועבדות מוכרים.²⁰ משרד הפנים מזמן לחולות גם מי שאינו עומד בקריטריונים אלו אם הוא מעורב או היה מעורב בפעילות פלילית.²¹

מידע שנמסר על ידי רשות ההגירה מדגים שעם חלוף הזמן נכלאים יותר סודאנים וכחות אריתראים בחולות.

עד 20 ביולי 2014, זומנו 6,770 סודאנים ואריתראים לחולות למרות שהיו רק 3,360 מיטות במקום. רשות ההגירה לא ענתה לשאלת המוקד לפליטים ולמהגרים כמה סודאנים וכמה אריתראים זומנו. עם זאת, בתחילת 2015, 20.7% מהסודאנים בישראל כבר הוחזקו בחולות. באותה עת, רק 1.3% מהאריתראים בישראל נכלאו בחולות.²²

במאי 2014 שב"ס הציג בועדת הכנסת לבחינת בעיית העובדים הזרים נתונים על פיהם שהו באותה עת 2,352 מבקשי מקלט בחולות. מהם 1,680 סודאנים (71.4% מהכלואים) ו-672 אריתראים (28.6% מהכלואים).²³

עד 20 ביולי 2014, מתוך 6,770 המזומנים לחולות, 525 אריתראים ו-435 סודאנים בחרו להתעלם מהזימון ולא הגיעו לחולות על אף שאיבדו את אשרתם בעשותם כך. מתוך אלו שהתייצבו בחולות, 198 אריתראים ו-92 סודאנים בחרו לעזוב את המקום לבלי שוב. עד לאותו מועד, 14 אריתראים ו-74 סודאנים עזבו את חולות ושוב למולדתם.²⁴

ב-9 בפברואר 2015, היו 1,940 כלואים בחולות: 1,476 (76%) סודאנים ו-464 (24%) אריתראים.²⁵

כפי שהובהר בפירוט בדו"ח המעקב הראשון אודות חולות, הגדלת האוכלוסייה הסודאנית בחולות על חשבון האוכלוסייה האריתראית היא תוצאה של מדיניות מכוונת שמטרתה לכלוא כמה שיותר מאזרחי סודאן. הניסיון מוכיח שסודאנים נכנעים ביתר קלות ללחץ לעזוב את הארץ.²⁶

20 חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה-2014: https://knesset.gov.il/privatelaw/data/19/3/904_3_1.rtf, סעיף 32 (ד'ב).

21 אתר רשות האוכלוסין וההגירה, הודעה על הקמת מרכז שהייה למסתננים ותחילת אכיפה על מעסיקי מסתננים, 12 בדצמבר 2014: http://www.piba.gov.il/SPOKESMANSHIPMESSAGES/Pages/11122013_2.aspx

22 הנתונים חושבו מתוך תשובתה של הגב' מלי דוידאן, ממנה חוק חופש המידע ברשות האוכלוסין וההגירה לגב' אמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים מיום 3 בנובמבר 2014.

23 ועדת הכנסת לבחינת בעיית העובדים הזרים, קריטריונים לזימון ושחרור שוהים מחולות, פרוטוקול מיום 14 במאי 2015, עמוד 23.

24 מתוך תשובתה של הגב' מלי דוידאן, ממנה חוק חופש המידע ברשות האוכלוסין וההגירה לגב' אמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים מיום 3 בנובמבר 2014.

25 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח': <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>

26 למידע נוסף על העדפת כליות סודאנים בחולות ראה דו"ח המוקד לפליטים ולמהגרים: מכלא לכלא - מתקן הכליאה חולות, יוני 2014: <http://hotline.org.il/publication/holotreport/>, עמוד 4.

בנוסף, הנתונים מלמדים שרוב מבקשי המקלט, סודאנים ואריתראים, ממלאים אחר הוראות החוק והמדיניות המשתנה כל העת ומתייצבים בחולות כאשר הם נדרשים לכך. עם זאת, יותר אריתראים מסודאנים מעזים להתעלם מזימון לחולות או לעזוב את חולות לאחר התייצבותם. ניתן להניח שהסיבה לכך היא הקהילה האריתראית הגדולה והחזקה שעדיין קיימת בישראל מחוץ לכתלי הכלא, קהילה שיכולה להוות רשת ביטחון לאותם מבקשי מקלט.

בתמונה: גרפיטי על קיר ליד מתקן חולות. צילום: סיגל רוזן

מדיניות "רואנדה או סהרונים" והשפעתה על אריתראים בחולות

לפי המדיניות החדשה עליה הכריז שר הפנים בפני אמצעי התקשורת בסוף מרץ 2015, "מסתננים" שכלואים בחולות ולא הגישו בקשת מקלט או שהגישו ובקשתם נדחתה, יידרשו להחליט תוך חודש ימים אם יעדיפו לעזוב לרואנדה או להיכלא לתקופה בלתי מוגבלת בכלא סהרונים.

מקריאת ההודעה לעיתונות של שר הפנים הקודם, גלעד ארדן, עולה הרשויות מבקשות להצדיק את המעצר המנהלי הממושך באמצעות סעיף 13(ב)(1) לחוק הכניסה לישראל (1952):

"...לא ישוחרר בערובה שווה שלא כדין אם התקיים אחד מאלה:

(1) הרחקתו מישראל נמנעת או מתעכבת בשל העדר שיתוף פעולה מלא מצדו, לרבות לענין הבהרת זהותו או להסדרת הליכי הרחקתו מישראל";

הודעת שר הפנים לעיתונות:

רשות האוכלוסין
וההגירה
Population and Immigration
Authority

מדינת ישראל
State of Israel

אגף דוברות והסברה
Spokeswoman
Department

י"א בניסן התשע"ה
31 במרץ 2015
או. 4076-2015

בימים הקרובים יחל הליך יזום ליציאת מסתננים השוהים במרכז השהייה חולות למדינה שלישית

השר ארדן: "המהלך יעודד מסתננים לצאת מתחומי מדינת ישראל בצורה בטוחה ומכובדת, ויהיה כלי אפקטיבי למימוש החובה שלנו כלפי תושבי מדינת ישראל ודרום ת"א להשבת מרקם החיים אליו היו רגילים."

שר הפנים, גלעד ארדן, גיבש מסלול להרחבת מסגרת היציאה מרצון של המסתננים למדינה שלישית והחל מהימים הקרובים, בנוסף לפניה עצמאית שתעשה על ידי המסתנן עצמו, יוצע באופן יזום למסתננים השוהים ב"חולות" לצאת למדינה שלישית בטוחה. השר ארדן פועל לכך שקווי היסוד של הממשלה הנכנסת יכללו את השלמת הוצאתם של המסתננים מישראל והשבתם לארצות מוצאם או למדינות אחרות, במטרה להחזיר את החיים בדרום תל אביב למסלולם.

מדינת ישראל הגיעה להסדר עם שתי מדינות אפריקאיות "שלישיות", המוכנות לקלוט מסתננים שהסתננו לישראל ולא ניתן להרחיקם למדינת מוצאם. ההסדרים מאפשרים למסתנן יציאה ושהייה בטוחה במדינה השלישית. מתחילת 2014 נרשמה הענות של כ 1,500 מסתננים שיצאו מרצון למדינה השלישית, בנוסף למעלה 7,000 מסתננים שיצאו למדינת מוצאם בחקופה זו.

מתווה הפעולה, אותו מוביל שר הפנים ארדן, קיבל אישורו של היועץ המשפטי לממשלה ולמעשה יצא לפועל כבר בימים הקרובים. בהתאם לכך, הנחה השר ארדן כי בשלב ראשון יבדקו נציגי רשות האוכלוסין וההגירה במרכז השהייה חולות מי קבוצת המסתננים הראשונה המתאימה ליציאה למדינה שלישית, אשר אין בעניינה בקשה למקלט תלויה ועומדת, ויציעו למסתנן באופן יזום את אפיק היציאה האמור. למסתנן יימסר מלוא המידע על הליך היציאה, על הליך הקליטה ועל המדינה השלישית בה הוא אמור להיקלט. הליך היציאה, לרבות כרטיסי הטיסה, בתי מלון ומענק היציאה יהיו באחריות מדינת ישראל ובמימונה.

למסתנן שהוצע לו מתווה היציאה יינתנו 30 ימים להתארגנות ליציאה מישראל. מסתנן שיסכים להליך יחל בהסדרת יציאתו ומסתנן שיסרב לכך, ייערך לו שימוע ובסופו יוחלט האם להעבירו למתקן משמור, כמי שאינו משתף פעולה עם הרחקתו לפי סעיף 13 לחוק הכניסה לישראל.

ב - 2 באפריל 2015, פקחי רשות ההגירה בחולות החלו לזמן אריתראים לשימועים ומסרו להם את המכתב הבא בשפה הטיגרינית:

"הודעה חשובה לאנשים שרוצים לצאת מרצונם.

שלום,

אחרי שעבדנו קשה בחודשים האחרונים, מצאנו לכם מדינה שתקבל אתכם.

המדינה תאשר לכם אשרות עבודה ומגורים.

בעשר השנים האחרונות, המדינה הזאת נמצאת במצב פיתוח טוב. 10,000 אזרחי המדינה שהיו מהגרים חזרו אליה. המדינה יצרה הזדמנויות עבודה לאזרחים אחרים מאפריקה.

המדינה נמצאת בעשר השנים האחרונות בשיפור כלכלי ניכר. היא נחשבת לאחת המדינות הגדולות באפריקה והיא תלויה ביצוא של אמריקה ואירופה. בגלל השיפור הפוליטי יש במדינה ממשלה חזקה, ומערכות טובות של חינוך ובריאות, תחבורה והתפתחויות אחרות.

משרד הפנים הישראלי נותן 3500 דולר לכל סודני ואריתראי שרוצה לצאת וזהו

מענק טוב.

נציגי רשות ההגירה מוכנים לעזור לאריתראים וסודנים שרוצים לחזור, מתעודת מעבר ועד הטיסה.

הכסף ינתן לכם בשדה התעופה בצורה בטוחה.

כשתגיעו למדינה השלישית, אנשים יקבלו אתכם בשדה התעופה ויתנו לכם מידע על החיים במדינה ומידע חשוב אחר.

ביום הראשון במדינה תנוחו במלון [טקסט לא ברור] ותהיה לכם ויזה.

הסודנים והאריתראים שעזבו בעזרת הממשלה הישראלית למדינה שלישית אמרו שהם חיים טוב, לומדים אנגלית ויש להם עבודה טובה. לדבריהם, כמה מהם פתחו עסקים וחיים טוב".

על אף ששם המדינה הקולטת לא מוזכר במסמך, פקידי ההגירה סיפרו למבקשי המקלט שמדובר ברואנדה.

ב - 30 באפריל 2015, התוכנית לזכויות פליטים באוניברסיטת ת"א הגישה עתירה לבית המשפט המחוזי בב"ש בשם המוקד, ארגוני זכויות אדם נוספים ושני מבקשי מקלט אריתראים שכלואים בחולות.²⁷

השאלה שבה התבקש בית המשפט להכריע בעתירה זו, היא: האם ניתן להחזיק במשמורת אנשים הזכאים להגנות בינלאומיות, בטענה שהם "מסרבים לשתף פעולה" עם הרחקתם למדינה שאינה מדינת אזרחותם; וזאת מכוח הסדר חשאי, שפרטיו לא פורסמו או הובאו לעיונם, ושקיים חשש ממשי כי בפועל אינו מספק להם הגנה באותה מדינה.

העתירה כללה עדויות ואף תצהיר המדגימים את הפער האדיר בין הבטחות בכתב שניתנו על ידי ממשלת ישראל לבין גורלם של אלו שהאמינו לאותן ההבטחות ועזבו את הארץ.²⁸

העתירה נמחקה לאחר שרשות ההגירה טענה שאף אחד מכלואי חולות עוד לא זומן לשימוע שבעקבותיו קיבל הוראה להתייצב בכלא סהרונים. עוד הוסיפו נציגי המדינה שגם לאחר אותו שימוע, ייתנו ל"מסתנן" שלושה ימים על מנת לשקול צעדיו ולפנות לערכאות משפטיות בטרם יועבר לכלא סהרונים.²⁹

כבוד השופט ביתן הביע דעתו שמן הראוי היה לאפשר לכלואי חולות 14 ימים לשקול צעדיהם ולהיערך בטרם יועברו לסהרונים ורשות ההגירה קיבלה את דעתו.³⁰

על אף שהפקחים הבהירו לכלואים שעליהם לבחור את דרכם תוך 30 ימים, הרי שעד ליום 22

27 עת"מ 15-04-54836 האגוס נ' משרד הפנים, בית משפט מחוזי באר שבע, זמין ב: <http://www.acri.org.il/he/34750>

28 לעדות שבתצהיר, ראה המוקד לפליטים ולמהגרים, האמנתי לישראל שאמצא מקלט באוגנדה, עדותו של עוזב מרצון, 8 ביוני 2015: <http://hotline.org.il/deportationaffidavit/>

29 עת"מ 15-04-54836 האגוס נ' משרד הפנים, בית משפט מחוזי באר שבע, פס"ד של כבוד השופט ביתן מיום 14 במאי 2015.

30 לפי מכתב מער"ד דינה זילבר, המשנה ליועמ"ש לממשלה, מיום 21 במאי 2015 לער"ד ענת בן דור וער"ד אלעד כהנא, התוכנית לזכויות פליטים באוני' תל אביב.

ביוני 2015 לא זומן אף אחד מהם לראיון נוסף בו הובהר לו מתי יועבר לסהרונים אם לא יעזוב את הארץ. רק ביום 22 ביוני, נקראו שישה מתוך 24 מבקשי המקלט לראיון נוסף. ארבעה מהם הבהירו בראיון שהם בהליכי הגירה למדינות מערביות ולמיטב הבנתם, בשל כך לא נשלחו לסהרונים. לשניים נוספים מבין השישה הבהירו הפקחים שאם לא יעזבו את הארץ לרואנדה עד ל - 6 ביולי 2015, יועברו לכלא סהרונים. במהלך הימים הבאים נדרשו ארבעה מבקשי מקלט נוספים להתייצב בסהרונים בתחילת יולי 2015. ארגוני זכויות האדם נערכים להגשת עתירות בעניינם בימים הקרובים.

נהלי החוק הבינלאומי בנוגע להעברה למדינות שלישיות

העברת אוכלוסייה במסגרת הסכמים צריכה להעשות בהתאם למחויבויות בינלאומיות ובראשן, האיסור על אי ההחזרה של אדם למקום בו הוא צפוי לסכנה. מדינת ישראל וכך גם רואנדה ואוגנדה, חתמו ואשררו את האמנה הבינלאומית בדבר מעמדם של פליטים משנת 1951. האמנה אוסרת על מדינות להחזיר או להעביר אדם למדינה בה הוא צפוי לסכנת רדיפה או להפרות משמעותיות של זכויות אדם. כן אוסרת האמנה על העברה למדינה בה לא יהיו מוגנים מפני העברה למדינות בהן הם עלולים לסבול מרדיפה.³¹

מי הם האנשים שנאלצים לבחור בין רואנדה לסהרונים?

"מחכה לי מוות... כלא, סבל, מוות... לא יוותרו לי שברחתי מהצבא... הם עשו משהו בסוד ואני יודע את זה... אם עזבתי את הצבא... כאילו הוצאתי את הסודות..."

"סבא שלי נכה ואני מטפל בו, מרים ושוטף אותו. בגלל זה לא יכולתי ללכת (לצבא)... בחודש 3 לקחו אנשים בכוח, ולקחו אותי. כשלקחו אותי אמרו שאני בוגד. שמו אותי בקונטיינר. (אם אני חוזר) הם יהרגו אותי או שיעצרו אותי. אין אפשרות אחרת."

"האשימו אותי בדבר שלא עשיתי, שהעברתי אנשים את הגבול, ואם הייתי נשאר היו מכניסים אותי לכלא בבור או לתוך מכולה... בן משפחה אמר לי שאם אתה לא יוצא בשעה הזאתי, מחפשים אותך..."³²

כפי שציינו בפתיחה, מאז תחילת אפריל 2015, פקחי רשות ההגירה בחולות זימנו לראיון 43 מבקשי מקלט, כולם מאריתריאה, ועודדו אותם לעזוב לרואנדה, תוך הבטחת עבודה, מקלט והזדמנויות לימודים שם. מתוך 43 הכלואים, בעת הזימון היו 19 איש לא מילאו את הטפסים המתאימים, אותם

UNHCR, Guidance Note on bilateral and/or multilateral transfer arrangements of asylum-seekers, May 2013

למידע נוסף בעברית ראה דו"ח המוקד לפליטים ולמהגרים וא.ס.ף., באין רצון חופשי, פברואר 2015 עמודים 35-38 <http://hotline.org.il/publication/withoutfreewill/>

32 שלושת הציטוטים לקוחים מתוך פרוטוקולי ראיונות של שלושה מבקשי מקלט אריתראים שבקשותיהם נדחו והם נדרשו לבחור בין עזיבה לרואנדה לבין כליאה לתקופה בלתי מוגבלת בסהרונים. הפרטים שמורים במוקד לפליטים ולמהגרים.

החל לדרוש משרד הפנים להגשת בקשת מקלט והם עשו זאת במהלך חודש מאי 2015.

לשאר, 24 מתוך אותם 43 הכלואים, הציגו פקחי רשות ההגירה "לעזוב מרצון" לרואנדה או להיכלא בכלא סהרונים לתקופה בלתי מוגבלת. פרק זה יתמקד באותם 24 אריתראים שבקשות המקלט שלהם נדחו על ידי רשות ההגירה ואשר עלולים להישלח לכליאה בלתי מוגבלת בכלא סהרונים, שכן הם מסרבים לעזוב לרואנדה, בידיעה שלא יוכלו לקבל שם מקלט. נתמקד בבקשות המקלט שלהם, בדחיות בבקשות המקלט ובאפשרויות שרשויות מדינת ישראל מאלצות אותם לבחור.

אף לא אחד מתוך 24 מבקשי המקלט שרואיינו על ידי המוקד האמין לטענת הרשויות בנוגע להסכם עם רואנדה ולזכויות מהם יהנו שם, שכן כולם שמעו על גורל חבריהם שעזבו לרואנדה בשנתיים וחצי האחרונות.

א.מ., מבקש מקלט מאריתריאה, אמר למוקד:

"אמרתי להם שאני מצפה לאיחוד משפחות בקנדה ושברואנדה לא אקבל כל זכויות. רואנדה לא מצליחה להגן אפילו על אזרחי זימבבואה. אני מכיר חברים שעזבו לרואנדה ולא קיבלו כל הגנה. אם מדינת ישראל רוצה שאעבור לסהרונים, אעבור לסהרונים אבל לא אסע לרואנדה."

ד.ה., מבקש מקלט מאריתריאה, אמר למוקד:

"יש אנשים שעזבו לרואנדה ועכשיו הם מתים. זה מסוכן ללכת בלי ההגנה של נציבות הפליטים של האו"ם. אם נציבות הפליטים תאמר לי ללכת לרואנדה, אלך. יש לי משפחה בשבדיה ואני מקווה שאוכל לנסוע לשם במהרה."

ב.י., מבקש מקלט מאריתריאה, אמר למוקד:

"אלו שעזבו לרואנדה אמרו שלא טוב שם. רואנדה היא לא המדינה שלי. אני לא יכול להישאר שם. אם אתה ממשיך למקום אחר, אולי תמות כמו השלושה שדעא"ש ערכו את ראשם בלוב."

א.ט., מבקש מקלט מאריתריאה, אמר למוקד:

"אני לא מאמין למילים של ממשלת ישראל. אני יודע שזה לא נכון."

כולם שמעו על טספאיי קידנה, אחד החברים מחולות שעזב לרואנדה, הוברח לאוגנדה והצליח למצוא את דרכו ללוב בחיפוש אחר מקלט באירופה. הפעם האחרונה שמשפחתו שמעה ממנו, היה כשנעצר על ידי הרשויות בלוב. ב - 20 באפריל 2015, חבריו ומשפחתו בישראל נחרדו לראותו בסרטון שהופץ על ידי דעא"ש, סרטון שמראה כי ראשו נערף, יחד עם ראשיהם של עשרות אריתראים ואתיופיים נוצרים נוספים, על חוף הים בלוב.³³

אחד מתוך 24 האריתראים שאולצו לבחור בין רואנדה וסהרונים החליט לעזוב לאוגנדה, משום שאשתו ובנו כבר עזבו לשם, בעת שמבצע "עזיבה מרצון" עוד אפשר כניסה לאוגנדה באופן חוקי.

33 אילן ליאור, המוקד לפליטים ולמהגרים: שלושה מבקשי מקלט מאריתריאה שעזבו את ישראל נרצחו על ידי דעא"ש בלוב, הארץ, 29 באפריל 2015: <http://www.haaretz.co.il/news/education/1.2619134>

"עלי לפרנס את אשתי ובני ואיני יכול לעשות זאת מכאן. לא יודע אם אוכל לעשות זאת שם, אבל כאן אני בוודאות אינו יכול לסייע להם, ממתין במעצר ללא סוף" הוא אמר למוקד. הוא, וכן מבקש מקלט נוסף שמוכר למוקד לפליטים ולמהגרים, ממתינים מספר חודשים להסדרת יציאתם לרואנדה אך הדבר אינו מסייע. עובדה זו בצירוף טענת הכלואים שמאז אפריל 2015 פקחי רשות ההגירה מציעים רק את רואנדה כמדינת יעד, מעלים את הסבירות לכך שאוגנדה אכן עומדת מאחורי הכחשת ההסכם עם ישראל ואינה מאפשרת עוד למגורשים מישראל להיכנס בשעריה.

23 האריתראים הנוספים נחוששים, בשלב זה, להמתין בכלא סהרונים כמה שיידרש משום שהם חוששים לחייהם באם יעזבו לרואנדה. חזרה לאריתריאה אף היא אינה אפשרות עבורם. כולם יצאו את מולדתם בניגוד לחוק, חוצים את הגבול לאתיופיה או לסודאן ברגל, מסכנים את חייהם עקב מדיניות "ירי לשם הרג" הנהוגה על גבולות אריתריאה.

ארבעה מהם הצליחו להימלט מאריתריאה עוד בטרם גויסו לשירות הצבאי והציגו בפני רשויות מדינת ישראל עילות משכנעות לבריחתם.

20 האריתראים האחרים ערקו כולם משירות צבאי או שירות לאומי. אחד מהם, שהשתתף עוד במלחמת העצמאות של אריתריאה ואתיופיה, שירת בצבא במשך 25 שנים ברציפות בטרם נמלט. שניים אחרים שירתו 18 ו- 19 שנים לפני שנמלטו. בממוצע, אותם 20 אריתראים שירתו בצבא במשך 11 שנים לפני שהעזו או הצליחו להימלט.

מתוך 19 אריתראים שענו על שאלות המוקד בנוגע למעצר במדינת מוצאם, 12 נכלאו בבתי כלא שונים באריתריאה. שניים מהם היו כלואים במשך שנה שלמה ושלושה נוספים היו כלואים במשך שישה חודשים. אחד מאלו שהצליחו להימלט, סיפר ליחידת ה RSD שאשתו ובנו נעצרו לאחר בריחתו על מנת להפעיל עליו לחץ לחזור. אחר סיפר ליחידה שאשתו וילדיו נאלצו לברוח מביתם ולהסתתר לאחר שנמלט משום שחיילים באו לחפש אחריהם במטרה לעצור אותם.

פרטים אלו, בנוסף לתיאורי בתי הכלא האריתראים שנמסרו על ידי מבקשי המקלט שבקשותיהם נדחו, דומים לתיאורים שמופיעים בדו"חות בינלאומיים שונים אודות אריתריאה. האחרון שבהם הוא דו"ח ועדת החקירה לבחינת זכויות אדם באריתריאה, שפורסם ביוני 2015 וקבע:

"מעצר בני אדם, שמתחיל באופן שרירותי בעת המעצר ומתמשך בניגוד לחוק למשך תקופות ממושכות, אינו כפוף לביקורת שיפוטית..... תנאי המעצר קשים במיוחד. אם אינם מוחזקים בבידוד או מועסקים בעבודות כפייה (שתי פרקטיקות נפוצות) העצורים כלואים יומם וליל בתאים צפופים במיוחד המאופיינים בתנאי היגיינה קשים במיוחד. אין בתאים חדרי שירותים. העצורים נאלצים לעיתים לישון בתוך צואה ושתן הגולשים לרצפה ממיכלים המיועדים לכך, אך אינם גדולים דיים לאיסוף הפרשותיהם של העצורים. הגישה לאויר נקי ואור יום מוגבלת למינימום ההכרחי, לעיתים קרובות בכוונה. מנות המזון מינימאליות ובאיכות תזונתית ירודה שמובילה לרעב ותת תזונה. מי שתיה לעיתים קרובות אינם נקיים ומוגבלים בכמותם, על אף מזג האויר הלוהט השורר ברבים ממקומות הכליאה. בנוסף, היעדר שירותי בריאות או מניעה מכוונת של שירותי בריאות ותרופות, בשילוב עם הישום השרירותי של הענישה, חושף את העצורים למחלות, מגפות ומוות. תנאי המעצר הקשים דוחפים חלק מהעצורים

להתאבדות.³⁴

עילה נפוצה ביותר למעצר באריתריאה היא עריקות מהשירות הצבאי ואפילו לחופשה קצרה או הבעת עמדה ביקורתית למשטר. ד., מבקש מקלט מאריתריאה שכלוא בחולות אמר ליחידת ה RSD בראיון המקלט שלו:

"שמה אם אתה עוזב את הבית שלך אין שירותי רפואה... אולי היא (אמא שלי) מתה ברעב... ממחלות.... שלחו מכתב לצבא, לפלוגה שלי. בזמנו לא אמרו לי (שאמי נפטרה)... אני ידעתי על זה אחרי 6 חודשים או שנה... ששמעתי שההורים שלי נפטרו... אני ביקשתי אישור לבקר את הקברים של הוריי ואת המשפחה... ושמתי אותי בכלא... כששמעתי שאבא נפטר אני ביקשתי ללכת להלוויה של אבא... הם אמרו לי שאין לך אישור... אמרתי שאני רוצה ללכת למשפחה שלי... אמרו לי שאין בשבילי מחליף ואין לנו אנשים ואתה לא תלך. אז ניסיתי ללכת לבד בלי אישור שלהם. תפסו אותי ושמתי אותי 3 ימים בכלא."

א. מבקש מקלט אריתראי שכלוא בחולות אמר למוקד:

"ב - 6 במאי 2015 נקראתי על ידי פקחי רשות ההגירה והם אמרו לי שאני צריך לעזוב לרואנדה ושם לא אסכים לעזוב תוך חודש, אועבר לכלא סהרונים. אמרתי להם שאני לא יכול לעזוב. אמרתי להם שאני מכיר אנשים שעזבו לרואנדה ולא זכו בהגנה. סיפרתי להם על טספאיי שעזב מכאן לרואנדה דרך תורכיה ומשם נלקח לאוגנדה וגם שם לא נתנו לו להישאר. הוא המשיך ללוב שם רצחו אותו דעא"ש. כולנו ראינו אותו בסרט של דעא"ש. הוא מת. בגלל זה אני לא יכול לעזוב לרואנדה. אם הממשלה רוצה שאני אעבור לסהרונים, אני אעבור לסהרונים."

מתוך פרוטוקול הראיון שנערך לא. ביחידת ה RSD:

"אני שירתתי בצבא 9 שנים... נעצרתי כי אמרו לי שחשבתי לברוח לסודן... עזבתי את אריתריאה כי אין סוף לשירות צבאי, אין דמוקרטיה ואתה לא יכול לדבר. לאחר עשר שנות שירות אפילו אי אפשר להתחתן כי אין כסף. הרבה אנשים בכלא, אפילו שרים. אין בית משפט... אם אני חוזר הם יעצרו אותי, יכניסו אותי לכלא ולא יודע לאן ישלחו אותי. כל באנשים בכלא שם, אף אחד לא יודע היכן הם נמצאים... אין שם חוק. יגידו לי מדוע עזבת את אריתריאה. אנשים נעצרים ללא שעשו עבירה. אני הייתי בצבא. אם אני אחזור לשם מחכה לי כלא או מוות... אני פצוע ברגל שלי, אך למרות זאת לא שוחררתי. הייתי סובל הרבה... נפצעתי במלחמה עם אתיופיה. ירו עלינו בלילה. נפצעתי מרסיסים של פצצה... אם אחזור יעצרו או יהרגו אותי... עזבתי את סודן כי כאשר הייתי שם, הרבה אריתראים הוחזרו בחזרה. גם במצרים אותו דבר. לפני שלושה חודשים סודן החזירה אנשים לאריתריאה. גם במצרים ככה, מחזירים אותם."

בספטמבר 2014 נדחתה בקשת המקלט של א. יחידת ה RSD כתבה, בין השאר:

HRC Report of the commission of inquiry on human rights in Eritrea, June 4th, 2015, 34 available at: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2FDocument.s%2FHRBodies%2FHRCouncil%2FColEritrea%2FA-HRC-29-42_en.doc, p. 11, article 48-49

"טענת שהנך חושש לחזור למולדתך משום שערקת מהצבא ויצאת מאריתריאה בניגוד לחוק ולכן אתה צפוי למאסר ועונש... על פי החלטת שר הפנים, נפקדות משירות צבאי או עריקות אינם מספקים על מנת להוכיח רדיפה על פי האמנה. לכן, בקשות המבוססות על עריקות או נפקדות מצבא אריתריאה בלבד לא יעניקו למבקש המקלט מעמד פליט."

משפט אחרון זה, מופיע על כל מכתבי דחיית בקשות המקלט של אזרחי אריתריאה תוך התעלמות מכך שנציבות הפליטים של האו"ם ובתי משפט ברחבי העולם מכירים באריתריאים שנמלטו משירות צבאי לאומי, יצאו את מולדתם ללא אישור או ביקשו מקלט במדינת היעד, כבפליטים על רקע דעה פוליטית מיוחסת, שצפויים לענישה חמורה באם יוחזרו למולדתם.³⁵ גם דו"ח זכויות האדם השנתי של משרד המדינה האמריקאי שפורסם לאחרונה מבקר את עמדתה זאת של ישראל בציינו:

"משרד הפנים סיכם בדיקת 453 בקשות מקלט מתוך 2,841 בקשו שהוגשו על ידי 1,468 אריתריאים ו 1,373 סודאנים עד מרץ. הממשלה אישרה מעמד פליט רק לשני אריתריאים (בעוד אחוז ההכרה בהם או ההגנה המשלימה ברחבי העולם עומד על 90%). הרשויות לא העניקו מקלט או מעמד פליט לאף סודאני."³⁶

ס. מבקש מקלט אריתריאי הכלוא בחולות סיפר למוקד:

"נמלטתי מאריתריאה משום שנפצעתי במהלך המלחמה ולא הצלחתי לקבל טיפול רפואי במהלך השירות הצבאי. פיקדתי על 60 חיילים ושירתתי בצבא מ 1988 ועד 2007.

כשנכנסתי לישראל אמרתי שבאתי לבקש הגנה אבל לאחרונה, אמרו לנו במשרדי ההגירה שזה לא בקשת מקלט ושאתי צריך למלא טופס. מילאתי את הטופס ודחו את הבקשה שלי בנוהל מקוצר. הבקשה שלי נדחתה פעמיים, פעם אחת ב - 7 בינואר 2015 ופעם שנייה ב - 12 במרץ 2015."

מתוך פרוטוקול ראיון המקלט שעבר ס. ביחידת ה RSD:

"... הסיבה שעזבתי את אריתריאה היא שאני פצוע, יש לי רסיס בגוף. ביקשתי חופשה או לטיפול רפואי ולא נתנו לי. במשך 20 שנה ללא הפסקה חופשה אני

35 הנחיות נציבות הפליטים של האו"ם מעידות על מעצר, עינויים ועבודה כפויה של מי שעזב את אריתריאה ללא אישור UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Eritrea, 20 April 2011, HCR/EG/ERT/11/01, p. 16-17.

36 US State Department Human Rights Yearly Report for 2014, Israel Section

:Published in June 25, 2015, Available at

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2014&dliid=236602#wrapper>

Protection of Refugees' section. יש לציין שמאז נכתב דו"ח משרד המדינה האמריקאי הכירה מדינת ישראל בעוד שני מבקשי מקלט מאריתריאה, בעלי בקשות מקלט חריגות ומספר הפליטים המוכרים מאריתריה עומד עתה על ארבעה.

שרתתי את המדינה בתור חייל. מזה נמאס לי. המשפחה שלי אני לא יכול לגדל את הילדים שלי ולחיות בבית. לא נתנו לי וזו הסיבה בגלל זה עזבתי את המדינה שלי. שלחו חיילים אלי הביתה ורצו להכניס אותי לכלא.... אמרתי להם שאני בטיפול רפואי ואני חוזר כשאני מסיים... אז ברחתי לאתיופיה..."

בחוות הדעת בנוהל מקוצר מציינים אנשי יחידת ה RSD:

" לדברי המבקש, בעקבות יציאתו מן המדינה, הגיעו חיילים לביתו ועצרו למשך שבועיים את אשתו ואת אחד מילדיו. לדברי המבקש, כעבור 3-4 ימים מיום שחרור אשתו מן המעצר, היא נעצרה בשנית ושהתה במעצר במשך כחודש ימים. כן טוען המבקש כי במהלך מעצרה, נשאלה אשתו שאלות אודות מקום המצאו של המבקש."

כשנשאל מדוע אינו יכול לשוב למולדתו, ענה ס.:

" איך שאני ברחתי, הייתי אחראי על חיילים ועזבתי הכל, ברחתי, לחזור למדינה שלי עכשיו זה כאילו אני האויב. זה כאילו שאני דרכתי על הדם והעצמות של אלו שנלחמו במלחמה."

א. הגיע לישראל בדצמבר 2008 וזומן לחולות במרץ 2014. הוא ביקש מקלט ביוני 2014 ובקשת המקלט שלו נדחתה בנובמבר 2014. בראיון המקלט שלו, א. אמר לפקיד יחידת ה RSD ששירת 18 שנים בכפייה בצבא אריתריאה. כשנשאל על ידי הפקיד מדוע נעצר באריתריאה השיב:

" בגלל שהייתי נגד השלטון וההתנגדות הזאת כל הצעירים של אריתריאה בגלל שיצאו מאריתריאה לסודן. לכן, מה שאמרו לי שכל פעם הייתי נגד וגם עכשיו אין חוק ואמרתי שמגיע שתהיה מדינת חוק. בגלל שהייתי נגד אמרו לי שאני עוזב את המדינה... הם אמרו לי שאני חושב לעזוב את אריתריאה בגלל זה הכניסו אותי לכלא. לפני כן לא חשבתי לעזוב את המדינה ולא האמנתי שאני אעזוב את המדינה. הייתי אומר שאין חוק ושיהיה חוק חדש. מהסיבה הזאת הכניסו אותי לחמישה חודשים לכלא... כלא צבאי מתחת לאדמה. אין אור. חושך. אין אויר. רק יוצא לאכול."

כשנשאל מדוע אינו יכול לשוב למולדתו ענה א.:

" אני לא יכול לחזור בגלל שהייתי שם בכלא למשך 5 חודשים מתחת לאדמה ואם אני אחזור יודע מה מחכה לי. בגלל זה גם אשתי היתה למשך חודש בכלא. לכן, אני לא יכול לחזור. מה שמחכה לי בלי משפט זה כלא. מתי שאתה עוזב את המדינה והמקום זה בעיה.... אחרי שיצאתי מאריתריאה באו שאלו את אשתי איפה אני והכניסו אותה לכלא למשך חודש."

במכתב דחיית בקשת המקלט של א. על ידי יחידת ה RSD מצוין:

" ציינת ששירתת בצבא בין השנים 1990 - 2008 והיית מופקד על 100 חיילים. כן ציינת שנעצרת באוגוסט 2007 משום שהיית נגד הממשלה ומשום החשש שאתה עומד לעזוב את מדינתך. לאחר בחינת בקשת המקלט שלך נראה שעזבת משום שנמאס לך מהשירות הצבאי והמצב הכללי במדינתך. בהתבסס על היסודות המוזכרים לעיל, בקשתך אינה יכולה להתבסס על אמנת הפליטים מ 1951

והפרוטוקול מ 1967. לפיכך, בקשת המקלט שלך נדחית."

ג. מבקש מקלט אריתראי, הגיע לישראל בדצמבר 2008 ונקרא לחולות בפברואר 2014. באותו חודש גם הגיש בקשה למקלט ונדחה באפריל 2014.

בבקשת המקלט ציין ג. ששירת בצבא אריתריאה במשך 25 שנים, מאז 1983 ועד 2008:

" בשנת 1999 נפצעתי ברגליי במהלך המלחמה עם אתיופיה. בשנת 2001, 15 מהמפקדים והשרים הכי חשובים נעצרו ומאז לא שמעו מהם... מאחר ולא יכולתי לחיות חיים נורמאליים, התחלתי לשאול שאלות על הממשלה. בשנת 2008 הבעתי ביקורת על הממשלה. עם הזמן, הדיכוי הפוליטי הלך והפך גרוע יותר. רבים מחבריי נעצרו משום שהביעו דעתם על הממשלה. בשנת 2008 ביקרתי את הממשלה והבעתי את (מילה לא ברורה בטופס) מהמערכת ודרשתי שינוי. חששתי שאעצר כמו חבריי ולכן ברחתי לסודאן... אם אחזור לאריתריאה אעצר לכל ימי חיי או ארצח. בגלל שעזבתי, משפחתי נאלצה לשלם כסף לממשלה והם נאלצו לעבור לגור במקום אחר כדי שלא ימצאו וירדפו אותם. בגלל ההצהרות שלי, אינני יכול לשוב למולדתי. גם המשפחה שלי תסבול יותר."

על פי נתוני משרד הפנים, מתוך 1,691 אריתראים שעזבו את ישראל "מרצון", 286 עזבו מתוך מתקני הכליאה. בקשות המקלט של 209 מתוכם עוד היו תלויות ועומדות כשהחליטו לעזוב את ישראל.³⁷

37 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח'. <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>, סעיף 5.

מצבם של הסודאנים בחולות, שיפורים, כשלים והפרת זכויות

בעוד מדיניות "רואנדה או סהרונים" משפיעה עד כה על אריתראים בלבד ורשות ההגירה טרם זימנה סודאנים על מנת להציע להם לבחור בין שתי האפשרויות, סודאנים הכלואים בחולות סובלים ממצוקות ולחצים גם ממקור נוסף: העובדה שעד כה לא הוכר אף לא סודאני אחד כפליט במדינת ישראל, עובדה הידועה לרב כלואי חולות.

על פי נתוני רשות ההגירה, 3,165 סודאנים ביקשו מקלט בישראל בין יולי 2009 ועד תחילת 2015. ארגוני זכויות האדם מעריכים שרבים מהם הם יוצאי דארפור. עד פברואר 2015 המדינה השיבה ל- 40 בקשות מקלט ודחתה את כולם. שליש ממבקשי המקלט מסודאן שהגישו בקשות מקלט עזבו את ישראל בינתיים או סגרו את תיקי בקשות המקלט שלהם מסיבות אחרות.³⁸

רשות ההגירה הבהירה לבג"צ שתינתן עדיפות לבחינת בקשות המקלט של כלואי חולות. בעת שרשות ההגירה בחנה ודחתה 40 בקשות מקלט של סודאנים מרחבי סודאן, אף לא אחד מהדארפורים קיבל תשובה לבקשת המקלט שלו.³⁹

עו"ד אסף וייצן מהמוקד לפליטים ולמהגרים הגיש סדרת עתירות במאמץ לגרום לרשות ההגירה להשיב לבקשת המקלט של מוטסים עלי, מבקש מקלט מדארפור ואחד ממנהיגי קהילת הפליטים, הכלוא בחולות זה למעלה משנה. בדיון שנערך ב-13 באפריל 2015 כבוד השופט אלון הבהיר שעל רשות ההגירה "לעשות כל מאמץ למתן החלטה בבקשת המקלט שהגיש העותר עד ליום 31.5.2015".⁴⁰

מאחר ותשובה לא ניתנה עד למועד המבוקש, עו"ד וייצן פנה שנית לבית המשפט ויומיים לאחר מכן, התקבלה תשובת היועמ"ש על פיה "ביום 28.5.15 התכנסה ועדת הפליטים לדון בעניינו. בחינת תיקו של העותר מעלה שמעבר לטענות הפרטניות שעולות בעניינו, תיקו מעלה שאלות כלליות בדבר מצבם של סודנים מחבל דרפור. בשל כך חברי הועדה סברו שלא ניתן לדון בעניינו במנותק מהסוגיה של סודנים ממוצא דרפורי ועל כך חברי הועדה ביקשו להתכנס שוב ביום 24.6.15 לדון בעניינו של העותר לאחר גיבוש עמדה כוללת".⁴¹

עו"ד וייצן הגיש ערעור לבג"צ וכן בקשה לפי פקודת ביזיון בית משפט לבית המשפט המחוזי. דיונים נקבעו לחודש יולי 2015 ומוטסים עדיין כלוא בחולות מבלי שבקשת המקלט שלו הוכרעה על אף הנחיית בית המשפט המחוזי.

רבים מהסודאנים בחולות, ובישראל בכלל, עוקבים אחר ההליכים המשפטיים בעניינו של

38 אילן ליאור, על אף הוראת בית המשפט המדינה לא השיבה לבקשת המקלט של מוטסים עלי, הארץ, 2 ביוני 2015: <http://www.haaretz.co.il/news/education/1.2649987>

39 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"צ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח': <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>, סעיף 4. א'.

40 פס"ד של כבוד השופט אלון מיום 13 באפריל 2015 בעת"מ 60469-02-15 מוטסים עלי נ' משרד הפנים, בית משפט מחוזי באר שבע, סעיף 8.

41 תשובתה של עו"ד שונית שחר, משרד היועמ"ש לממשלה מיום 2 ביוני 2015 בעת"מ 60469-02-15 מוטסים עלי נ' משרד הפנים, בית משפט מחוזי באר שבע, סעיף 5.

מוטסים עלי בדריכות וחרדה.⁴²

מתוך 4,112 סודאנים שעזבו מרצון, 999 עזבו מתוך מתקני הכליאה. בקשות המקלט של 613 מתוכם היו עדיין תלויות ועומדות בעת שעזבו את הארץ.⁴³

שיפור בתנאים בחולות

שירותי בריאות: הארגון רופאים לזכויות אדם שעוקב אחר שירותי הבריאות בחולות מדווח שמאז אפריל 2014, בעת שחברת "ביקור רופא" קיבלה את האחריות לשירותי הבריאות במתקן, השתפרו התנאים במתקן באופן הדרגתי. החל מספטמבר 2014 ניתן היה להבחין בשיפור משמעותי במשך הזמן שהחולים נאלצו להמתין על מנת לפגוש רופא במתקן וכן במגוון התרופות המסופק במתקן. כן עלה מספרם של החולים שנשלחו מהמתקן לרופא מומחה בבית החולים סורוקה. עם זאת, עדיין נשמעות תלונות על היעדר טיפול ראוי על ידי הרופא בחולות. מספר כלואים התלוננו על כך שכלל קשר לאופי תלונותיהם הבריאותיות, הרופא מספק להם רק משככי כאבים.

חופשות: במהלך 19 החודשים הראשונים בחולות ביקשו הכלואים 1,491 חופשות של עד 48 שעות.⁴⁴ משמעות הדבר היא שבממוצע, כמעט כל כלוא בחולות ביקש חופשה. 1,379 בקשות אושרו. עם זאת, למעלה ממחציתן (814) אושרו למספר שעות נמוך משהתבקש. 113 בקשות נדחו כלייל.⁴⁵

על אף שהמוקד לפליטים ולמהגרים הצליח לקבל מידע מרשות ההגירה מעודכן רק עד יולי 2014, אינספור שיחות עם כלואים מלמדות שבקשות רבות יותר לחופשות נענות בחיוב בחודשים האחרונים. בנוסף, התיקון האחרון לחוק למניעת הסתננות מאפשר חופשה ל 96 שעות.

חשבונות בנק: בעת פתיחתו של מתקן חולות, מבקשי מקלט רבים, שפתחו חשבונות בנק באמצעות אשרת השחרור בתנאים מגבילים מסוג 2א5, גילו שעם המעבר לחולות ואבדן האשרה, הם אינם מסוגלים עוד לבצע פעולות בחשבונות הבנק שלהם, אפילו לא למשוך את כספם. המוקד לפליטים ולמהגרים פנה למפקח על הבנקים אך במשך תקופה ממושכת הבעייה העקרונית לא נפתרה. רק לאחר שרשות ההגירה אישרה בפני המפקח על הבנקים את כרטיסי הזיהוי של מתקן חולות החלו הבנקים לכבד כרטיסי זיהוי זה גם למטרות ביצוע פעולות בחשבונות הבנק. עתה יכולים גם כלואי חולות להחזיק חשבונות בנק.

חימום וקירור: מאחר ומתקן חולות מצוי במדבר הנגב, הכלואים סובלים ממזג האוויר הקיצוני של המדבר. החורף האחרון היה קר במיוחד במיוחד בדצמבר, כשהטמפרטורה צנחה למינוס

42 אילן ליאור, המדינה מודה: לא גיבשנו מדיניות לגבי בקשות מקלט של יוצאי דרפור, הארץ, 7 ביוני 2015: <http://www.haaretz.co.il/news/politics/premium-1.2653554>

43 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח'. 15. <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>, סעיף 5.

44 הנתונים חושבו מתוך תשובתה של הגב' מלי דוידיאן, ממונה חוק חופש המידע ברשות האוכלוסין וההגירה לגב' אמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים מיום 3 בנובמבר 2014.

45 שם.

שתי מעלות צלסיוס. מאחר והכלואים אינם מורשים להחזיק בחדריהם בתנורי חימום ואפילו לא במיחמים להכנת שתייה חמה, הם התלוננו עד מאד על תנאי מזג האוויר הקשים. המוקד לפליטים ולמהגרים והאגודה לזכויות האזרח בישראל עתרו לבג"צ בדרישה שהמדינה תספק אמצעי חימום בחדרים בחולות. בית המשפט הורה למדינה להגיב תוך יום אחד ושב"ס החל בו ביום בהתקנת מזגנים בחדרי הכלואים, המשמשים אותם בימים חמים או קרים במיוחד.⁴⁶

עונשי מעצר בחולות

תיקון מס' 4 לחוק הכניסה לישראל נתן לפקיד רשות ההגירה סמכות לשלוח מבקשי מקלט מחולות לתקופות מאסר של עד שנה בסהרונים.⁴⁷ רק בנובמבר 2014 תשובת רשות ההגירה לשאלות על פי חוק חופש מידע הבהירה את השימוש המסיבי שנעשה בסמכות זאת. המוקד לפליטים ולמהגרים שאל את רשות ההגירה למספרם של מבקשי המקלט שנענשו בגין אי התייצבות לספירות במועדן או בגין הפרות משמעת, ונשלחו עקב כך לרצות עונשי מאסר בכלא סהרונים הסמוך לחולות.

מתשובת רשות ההגירה עולה שעד 20 ביולי 2014, נענשו 70 מבקשי מקלט בגין אי התייצבות לספירה במועדה והועברו בשל כך לכלא סהרונים. בנוסף, 387 מבקשי מקלט נוספים נענשו בגין הפרת נהלי המתקן והועברו בשל כך לסהרונים. פקידי רשות ההגירה דנו את רב הכלואים שנענשו, לתקופות מאסר של חודש עד שלושה חודשים בסהרונים. חמישה מבין הכלואים נדונו לתקופות מאסר של יותר משלושה חודשים.⁴⁸

עם זאת, על פי מידע שנמסר למוקד לפליטים ולמהגרים על ידי נציגי שב"ס וכן פורסם נרחבות באמצעי התקשורת, רק ביום 29 ביוני 2014 לבדו נעצרו 756 מכלואי חולות והועברו לסהרונים לתקופות של שלושה עד שישה חודשים, מידע שנשמט משום מה מתשובת הרשויות. 756 מבקשי המקלט נעצרו בחורשת ניצנה שם חנו לאחר שניסו לחצות את הגבול חזרה למצרים במחאה על כליאתם הממושכת בחולות.⁴⁹ לאחר שעצרו אותם באלימות רבה, פקידי רשות ההגירה דנו אותם למאסר משום שלא התייצבו לספירות בחולות במועדן.⁵⁰ אם נוסיף את 756 מבקשי המקלט שהועברו לסהרונים ביום המחאה לנתונים החלקיים שנמסרו על ידי שב"ס, הרי שמספר כלואי חולות שנענשו ופקידי רשות ההגירה החליטו לכלואם בסהרונים במהלך 19 החודשים הראשונים לקיום המתקן, עומד על 1,213 בני אדם: יותר ממחצית מכלואי חולות נענשו והועברו לכלא סהרונים במהלך תקופת שהותם במתקן.

46 NRG חדשות, עתירה: לספק אמצעי חימום למסתננים בחולות, 11 בינואר 2015: <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/668/938.html>

47 חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה–2014, סעיף 32 (א) ב. 3(ג): https://knesset.gov.il/privatelaw/data/19/3/904_3_1.rtf

48 מתוך תשובתה של הגב' מלי דוידיאן, ממונה חוק חופש המידע ברשות האוכלוסין וההגירה לגב' אמי סער, המוקד לפליטים ולמהגרים מיום 3 בנובמבר 2014.

49 שירלי סיידלר, ירדן סקופ, מאות מבקשי מקלט ניסו לעבור למצרים: תודה ישראל אבל לא נישאר בכלא, הארץ, 27 ביוני 2014: <http://www.haaretz.co.il/news/education/1.2360944>

50 עמרי אפרים, עימות אלים בניצנה: רב מבקשי המקלט נעצרו, וי נט, 29 ביוני 2014: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4535939,00.html>

החרמת חפצים אישיים

קבוצות של לובשי מדים חמושים ממשיכות לפרוץ לחדרי הכלואים בחולות, לחפש ולהחרים חפצים אישיים שאסור להחזיק בחדרים על פי הנהלים, כמו למשל תנורי חימום קטנים או מיחמי מים. ניתן לצפות בחיפוש שכזה בסרטון שצולם על ידי אחד הכלואים בחולות בפברואר 2015.⁵¹

מזון

המוקד לפליטים ולמהגרים נעזר בגב' מייגן כהן, שמשלימה בימים אלו תואר שני בבריאות ציבורית באוני' תל אביב, על מנת לאסוף נתונים ומידע אודות התזונה בחולות.⁵²

כלואי חולות מדווחים שרובם אינם מגיעים לארוחות הבוקר המוגשות רק עד השעה שבע וחצי בבוקר וזאת משום שאינם מתעוררים במועד. אחד מהם הבהיר: "ממילא אין מה לעשות כאן כל היום, אז למה לקום מוקדם?". המתעוררים מוקדם מדווחים שארוחת הבוקר כוללת פרוסת לחם, פרוסה או קופסת גבינה אישית, מעט ריבה, ולעיתים יוגורט או שוקולד.

גם ארוחת הצהריים מכילה מנות קטנות. פרוטאין מוגש שלוש פעמים בשבוע בצורת זוג מיני נקניקיות, חתיכת עוף, כדור בשר או המבורגר. שעועית מוגשת לעיתים בצורת ממרח, שמוגש בלווית אורז לבן בשבתות.

פרי אחד, כמו תפוח קטן, תפוז, נקטרינה, מלון מוגש בצהריים אם כי בשבתות לא מוגש בדרך כלל כל פרי. מעדיות הכלואים עולה שאיכות הפירות ירודה ומדובר בפירות בוסריים, או בשלים מידי ומאד קטנים. מידי יום מוגש אורז לבן שאינו מבושל כראוי.

ארוחות הערב כוללות אורז לבן שאינו מבושל כראוי, יבש וחסר טעם עם ביצה קשה. לעיתים מוגש מלפפון, עגבניה, פלפל ירוק, גזרים, או ראש כרוב. לעיתים אין ירקות כלל. מרק הירקות שמוגש בשבתות הוא בדרך כלל מרק בשר בלבד.

לטענת הגב' כהן, המזון המוגש בחולות אינו מספיק על מנת לענות על צרכים תזונתיים בסיסיים. "גם במצבי חירום כשהמשאבים הקיימים מוגבלים, ארגונים בינלאומיים שואפים להחזיק בתנאים מינימאליים של תזונה בסיסית עבור האוכלוסייה שהם משרתים. על התנאים לספק 2,100 קלוריות לאדם, 10% מתוכם צריכים לנבוע ממקורות שומן ו - 17% ממקורות פרוטאין.⁵³

המידע שנאסף בעדויות הכלואים מעלה שלעיתים המקור היומי היחידי לפרוטאין הוא ביצה קשה וקופסת גבינה קטנה. ישנם ימים שבמהלכם מסופק רק פרי או ירק אחד באופן המגביל קשות את כמות הויטמינים והמינרלים האפשריים לצריכה. התזונה העיקרית של הכלואים מורכבת מקלוריות ריקות בצורת לחם ואורז לבן.

51 ראה סרטון שצולם על ידי כלואי חולות ב 25 בפברואר 2015: <https://www.youtube.com/watch?v=8X1vWPEovFg>

52 הגב' מייגן כהן השלימה תואר ראשון במדעי האנתרופולוגיה ובריאות עולמית ועבדה במתן שירותי בריאות קהילתית ותזונה במערב אפריקה. מכאן ניסיונה בשיטות בחינה וצפייה ושימוש בשאלונים חצי מובנים במטרה לנתח את המצב התזונתי בחולות.

53 The Sphere Project, "Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response", 2011, available at http://www.miusa.org/sites/default/files/documents/resource/The_Sphere_Project_Handbook_2011.pdf

העובדה שלא נמסר מידע תזונתי על ידי שב"ס מקשה על עריכת חישובים תזונתיים אך המידע שנאסף מהכלואים בחולות מביא אותי למסקנה שדרישות תזונתיות בסיסיות של גברים בוגרים אינן מסופקות.

כלואים שנדרשת עבורם תזונה מיוחדת כמו חולי צליאק וסכרת אינם מקבלים מזון נפרד וצרכיהם אינם מסופקים. כפי שציינתי, אחד הפתרונות השכיחים לבעיות בריאות אלו הוא הגשת ארוחות מזינות שהרכבן מתאים לאופי המחלה" מבהירה הגב' כהן.

עם זאת, כלואים מתלוננים על חוסר תשומת לב לבעייתם הבריאותית, כפי שהסביר למוקד לפליטים ולמהגרים א., מבקש מקלט מאריתריאה:

"החיים בחולות קשים לי כי אני סובל מסכרת ולא מוצא מזון שמתאים למצבי. פעם בשבוע, לפעמים ביום ראשון או ביום שני, יש ארוחה אחת שמתאימה לסובלים מסכרת. לפעמים אני מרגיש שהסוכר שלי 'עולה' ואני רועד".

אפשרויות המזון המוגבלות והאיסור על הכנסת מזון לתוך המתקן, מעודדים את הכלואים להקים מסעדות מחוץ למתקן חולות. יש כלואים שנוסעים לבאר שבע על מנת להביא ירקות ופירות בעוד אחרים אוספים כספים להכנת מאכלים מסורתיים כגון אסידה (דייסת חיטה סודאנית), פיתות המזכירות את לחם האינג'רה האריתראי, כנפי עוף בגריל, רטבים המבוססים על עגבניות ובמיה וקמח חיטה.

בתמונה: כלואי חולות מכינים כנפי עוף ברחבה מול מתקן חולות. צילום: סיגל רוזן

דמי הכיס המועטים אינם מספיקים על מנת לאפשר לכלואי חולות לאכול את המזון שמוכן מחוץ לכתלי חולות באופן קבוע. תנאי הבישול בשטח אף הם בעייתיים. חום המדבר מקלקל לעיתים את המזון. בנוסף, מתחם לולי התרנגולות הענק שנמצא במרחק כמאה מטרים מהמתקן מדיף בשעות אחר הצהריים והערב צחנה עזה של צואת תרנגולות המעיבה על התיאבון.

בסוף מרץ 2015 הרסו הרשויות כמה מהמסעדות שבמתחם חולות משום שנבנו ללא אישורים מתאימים.

בתמונה: מסעדה שהקימו הכלואים מול מתקן חולות. נהרסה על ידי הרשויות במרץ 2015. צילום: סיגל רוזן

בתמונה: מסעדה שהקימו הכלואים מול מתקן חולות. נהרסה על ידי הרשויות במרץ 2015. צילום: חנה רז

לדברי הגב' כהן, "איכות המזון שניתנת לכלואי חולות משפיעה באופן ישיר על מצבם הנפשי והפיזי ומשפיעה על רמת התחלואה ואופייה. שב"ס נאלץ עקב כך לטפל בתחלואיהם של הכלואים. כלואי חולות מדווחים על מגוון בעיות בריאות שחלקן קשורות לקשייהם במקום. רב העדויות מפרטות תלונות אודות תנודות במשקל הגוף, מצבי רוח משתנים ותחושות זעם ודיכאון שכיחות, תשישות, כאבי ראש וכאבי שרירים. כלואים דואגים לעיתים תכופות בנוגע למזונם. יש תחושה כללית של נטישה, כפי שהבהיר אחד הכלואים: 'כשאני חולה, אני לא יכול להרגיש בריא. הם ישאירו אותי למות כאן'. בתשובה לשאלה אם יש איש מקצוע לדבר איתו על מצוקות הגוף והנפש ענה כלוא אחד: 'יש עובדת סוציאלית מהמשטרה שלא אכפת לה מהבעיות הבריאותיות שלנו'.

ארגון הבריאות העולמי (WHO) קובע שביטחון תזונתי מתקיים כאשר "לכל בני האדם בכל זמן יש גישה למזון מזין, בריא, מספק לקיום חיים בריאים ואקטיביים". סטנדרט זה מבוסס על כמויות מספקות של מזון המצוי דרך קבע ועל גישה למזון מתאים לדיאטה מזינה. קיים ספק אם תפיסות אלו מתקיימות בחולות. כשמתקן חולות נכשל באספקת חלופות מזון מתאימות ולכלואים לא ניתן מספיק מזומנים לרכישת מזון מחוץ לחולות, נוצרת בעייה של חוסר ביטחון תזונתי" אומרת הגב' כהן.

בנוסף להיעדר מזומנים לרכישת מזון, שב"ס אוסר על הכלואים להכניס מזון לתוך המתקן. ההסבר לכך נעוץ בהיעדר מקררים בחדרי הכלואים, חסר שעלול לגרום לכלואים לצרוך מזון מקולקל באם יאפסנו מזון בחדרים. הרשויות גם הבטיחו לבג"צ ש"ככלל, ניתן להכניס אריזות

סגורות של מזון".⁵⁴ על אף זאת, כלואים מדווחים שלא ניתן להכניס למתקן גם לא מזון באריזות סגורות. מאז ה- 1 ביוני 2015 תלוי בכניסה לחולות שלט המונה רק עשרה פריטים אותם ניתן להכניס למתקן חולות. בתחתית הרשימה הקצרה מצוין: "אין להכניס דברי מאכל, חטיפים, וכל סוג שתייה לשטח המתקן!"

בתמונה: שלט שתלוי בכניסה למתקן חולות. צילום: כלואי חולות

54 בתגובת המדינה מ-27 בינואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דטסה ואח' נ' כנסת ישראל ואח'. סעיף 92: <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/01/hit8665meshivim2-5-0115.pdf>

תעסוקה

כפי שדיווחנו בעבר, אפשרויות התעסוקה בחולות מוגבלות ביותר ורק אחוז מזערי מכלואי חולות עובדים במקום. על פי הרשויות, המתקן יכול להציע תעסוקה בסבבים של עשרה ימי עבודה מידי חודש, לקרוב ל - 900 כלואים מידי חודש. עם זאת, רק 652 כלואים נרשמו לעבודה במהלך השנה הראשונה לפעילות המתקן. בממוצע, עד ינואר 2015 רק 143 כלואים עבדו מידי חודש. הרשויות מציינות ש"יודגש שמרבית השוהים בוחרים שלא לשתף פעולה ולא לעבוד במרכז השהייה ולא לקבל את הגמול הנוסף בגין עבודה זו."⁵⁵

הכלואים אמורים להרוויח 12 ש"ח לשעת עבודה. עם זאת, כלואים טוענים שהם מורשים לעבוד רק עשרה ימים בחודש ומקסימום השכר שניתן להרוויח בחודש בן עשרה ימי עבודה הוא 360 ש"ח כשמדובר בימי עבודה מלאים ולא רק בשלוש שעות. עבודות מוצעות לכלואים בניקיון השטחים הציבוריים במתקן, עבודות מטבח, כביסה, מספרה, ושטיפת רכבי שב"ס. בנוסף, ישנם כלואים המועסקים כ"מודיעים" ותפקידם הוא לעקוב אחר הנעשה במתקן וליידע את הרשויות במקרה של התארגנות או הפרת סדר. פרקטיקת השימוש במודיעים נהוגה על ידי שב"ס בבתי כלא פליליים אין לה מקום במתקן בו כלואים אנשים שאינם פושעים.

מבקשי המקלט הסבירו למוקד לפליטים ולמהגרים את שיעור ההשתתפות הנמוך בעבודות המתקן בכך שעל אף שהם נזקקים למזומנים, חשוב להם להבהיר לרשויות שהם אינם "מסתנני עבודה" כפי שמכנים אותם והם לא נמצאים בישראל על מנת להרוויח כסף, אלא על מנת לקבל הגנה ומקלט.

דמי כיס

אחת לעשרה ימים מקבלים הכלואים בחולות דמי כיס בסך 160 ש"ח. מדיווחיהם עולה שרובם משקיעים את כספם במזון אותו הם רוכשים מחוץ לחולות, סיגריות או נסיעות בתחבורה ציבורית לבאר שבע או לתל אביב. רבים דיווחו שהכסף משמש לרכישת סבון ושמפו על אף שהרשויות דיווחו לבית המשפט שמוצרי היגיינה בסיסיים כמו שמפו, סבון ומשחת שיניים מסופקים לשוהים בחולות.⁵⁶ יציאה מחולות לעיר הקרובה באר שבע, עלותה בתחבורה הציבורית 38.60 ש"ח ואילו יציאה לתל אביב תעלה לכלואי חולות 74.20 ש"ח. כל הכלואים שנשאלו על כך דיווחו שדמי הכיס אינם מספיקים לצרכיהם הבסיסיים. אלו ביניהם שהצליחו לחסוך כספים מעבודתם לפני זימונם לחולות, דיווחו על שימוש שוטף באותם כספים.

קנסות

לפי עדויות של כלואי חולות, אין שינוי משמעותי במדיניות הקנסות בתקופה האחרונה. כפי שצוין בדו"ח הקודם, כלואים שעוברים על חוקי המתקן או נחשדים בכך, מאבדים חלק מדמי הכיס שלהם או אף את כל הסכום.

"כל כלוא שיוצא מהמתקן, גם עם אישור, ולא עומד לספירת הלילה, מאבד את

55 שם, סעיף 78.

56 שם, סעיף 71 ג'.

דמי הכיס של אותו היום, 16 ש"ח. זהו הסכום היחידי שאנחנו יכולים לדעת שנאבד מראש. מידי עשרה ימים, כשמחלקים את דמי הכיס, כל אחד מגלה כמה מדמי הכיס הוא יאבד הפעם. אבל גם אז, אתה בדרך כלל לא יכול לדעת מה גרם לך לאבד את דמי הכיס", מספר אחד הכלואים.

"רק החודש כמה חברים שקיבלו אישור להשתתף במפגש בתל אביב חזרו לחולות מעט מאוחר. נדמה לי שזה היה בשבת והאוטובוסים מתחילים לפעול מאוחר. הם אחרו בקצת פחות משעה אחת. אמרו להם שהם ייקנסו ב 80 ש"ח כל אחד בגלל האיחור הזה. לפעמים הם קונסים אותך כי הם מוצאים כתמים על הקירות של החדר. הם לא שואלים מי הכתים את הקיר. הם מעבירים אותנו מחדר אחד לשני. אני לא יכול להיות אחראי לכתמים שעשה מישו אחר אבל לא אכפת להם. הם קונסים אותך אם בא להם."

על פי החוק המוחזקים זכאים לא רק לדעת איזו עבירה ביצעו לפני שננקטת נגדם ענישה כלשהי, אלא גם להשמיע את גרסתם ולטעון טענות:

"שווה במרכז שלא מילא חובה שהוא חייב בקיומה, בהתאם להוראות פרק זה או להוראות שניתנו לפיו, רשאי מנהל המרכז או סגנו לנקוט נגדו אמצעי משמעת, אחד או יותר, מהמפורטים להלן בלבד, לאחר שניתנה לשווה הזדמנות להשמיע את טענותיו לפניו".⁵⁷

מניעת קבלת כספים מביטוח לאומי

ק.ס. עבר תאונת עבודה שפגעה בגבו. מעסיקו שיתף פעולה ובסיוע עו"ד ק.ס. קיבל מכתב מהביטוח הלאומי המבהיר לו שזכה ב 10% נכות המקנים לו גמלה כספית. עם זאת, במהלך תקופת שהותו הארוכה בחולות, ק.ס. לא הצליח לקבל את כספו בפועל. עו"ד אסנת כהן ליפשיץ, מנהלת הקליניקה לזכויות מהגרים במכללת ר"ג פנתה לביטוח הלאומי בשמם של ארבעה כלואים בחולות שנפגעו בתאונות עבודה ולא הצליחו למצות זכויותיהם על פי חוק. ביטוח לאומי הבהיר שמוחזקים בחולות שמחזיקים במעמד מסוג 5א2 (משוחררים בתנאים מגבילים) יוכלו לקבל את כספם. עו"ד כהן ליפשיץ הבהירה למוסד שמעמד השחרור בתנאים מגבילים נשלל מעצורי חולות. ביוני 2015 הובהר מהלשכה המשפטית של הביטוח הלאומי שהנושא עדיין בבדיקה. נפגעי תאונות העבודה, על אף ששילמו מיסיהם לביטוח הלאומי על פי חוק, עדיין מנועים מלקבל את כספם.⁵⁸

57 חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה-2014, סעיף 32 (יט) ב. https://knesset.gov.il/privatelaw/data/19/3/904_3_1.rtf

58 ק.ס. מסר את צילומי מסמכיו לסיגל רזן בחולות ביום 22 במרץ 2015. שאר המידע על פי התכתבות דוא"ל עם עו"ד אסנת כהן ליפשיץ מיום 8 ביוני 2015.

סגירה ודחיית תיקי מקלט

לפי נתוני רשות ההגירה, עד ליום 9 בפברואר 2015, 1,521 מתוך 1,940 האריתראים והסודאנים בחולות כבר הגישו בקשות מקלט. 862 מהם הגישו את הבקשות לאחר שזומנו לחולות (256 אריתראים ו- 605 סודאנים). עד לאותו מועד, רשות ההגירה דחתה את בקשות המקלט של 997 אריתראים ו- 40 סודאנים.⁵⁹

חמישה מבקשי מקלט מחולות פנו למרכז לקידום פליטים אפריקאים (ARDC) לאחר שפקידי רשות ההגירה עדכנו אותם שתיקי המקלט שלהם נסגרו. על פי מעקב הארגון, תיקי המקלט נסגרו משום שהכלואים לא הגיעו לראיונות המקלט שלהם ביחידת ה RSD בתל אביב משום שלא היה ברשותם כסף לרכישת כרטיסי אוטובוס מחולות. ניסיונותיהם לקבל את עלות כרטיסי האוטובוס מרשות ההגירה עלו בתוהו. בקשות ARDC לפתיחת תיקי המקלט שלהם לא נענו עד כה.⁶⁰

הודעות מאוחרות על דחיית בקשות מקלט

רב מבקשי המקלט שבקשותיהם נדחות אינם מערערים על ההחלטה. כשהם נשאלים מדוע, טענתם המרכזית היא חוסר אומן במערכת המקלט הישראלית והידיעה שכל מי שמקבל תשובה לבקשתו, התשובה היא שלילית. עם זאת, יש שלא ערערו על ההחלטה משום שלא ידעו על קיומה במועד. על מכתב התשובה מצוין שניתן לערער על ההחלטה באמצעות משלוח פקס תוך 14 ימים מיום קבלת מכתב הדחייה.

מתוך 24 מבקשי המקלט מאריתריאה שזומנו לסהרונים ורואיינו לדו"ח זה, שניים לא ערערו על דחיית בקשת המקלט שלהם משום שקיבלו את מכתב הדחייה חודשים לאחר מועד כתיבתו וסברו ש-14 הימים להגשת הערעור חלפו, כמצוין על מכתב הדחייה.

בקשת המקלט של ג. נדחתה ביום 29 במרץ 2015 אך הוא קיבל את מכתב הדחייה רק ביום 28 באפריל 2015. בקשת המקלט של ד. נדחתה ביום 24 ביולי 2014 בהיותו כלוא בסהרונים לאחר מחאת כלואי חולות בחורשת ניצנה. הוא קיבל את מכתב הדחייה לבקשתו רק לאחר שובו מסהרונים לחולות, ביום 14 בדצמבר 2014.

59 הודעה על תצהיר משלים מטעם המשיבים 2-5, 16 בפברואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח': <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/02/hit8665meshivim2-5-0215.pdf>, סעיף 5.

60 התכתבות דוא"ל עם איתמר סקלקה מהמרכז לקידום פליטים אפריקאים מיום 10 ביוני 2015

פעילויות תרבותיות וחינוכיות

על אף המחדלים שתוארו, היאוש מהמעצר הממושך והחרדה מהעתיד, במהלך החודשים האחרונים יותר ויותר מכלואי חולות עוסקים בפעילות תרבותית וחינוכית. הרשויות טוענות ש"שיעור המשתתפים בפעילויות החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי הוא נמוך מאד ביחס למספר השוהים במרכז, ומרבית השוהים בוחרים מטעמיהם שלא להשתתף במגוון הפעילויות המוצעות בו. משכך, הגם שמרכז השחייה מאפשר ומציע לשוהים פעולות חינוך, העשרה והכשרה תעסוקתית, אלו אינן מנוצלות על ידם מטעמיהם."⁶¹

עד ינואר 2015 רק שתי קבוצות של כלואים (בסך הכל 33 משתתפים) סיימו שני קורסים לספרות שאורגנו על ידי הרשויות שמציעות גם קורסים בגננות ובבניין.⁶²

עם זאת, הכלואים משתתפים בפעילויות תרבותיות וחינוכיות מחוץ לחולות.

במהלך השנה האחרונה קבוצה של שישה מבקשי מקלט בחולות, ביחד עם ארבעה ישראלים עבדו על הצגת תיאטרון בהנחייתם של אבי מוגרבי וד"ר חן אלון. התאטרון, שנקרא "המחוקק" הציג ביוני 2015, ברחבה שליד חולות, הצגה שמשכה למתקן, על אף מיקומו הרחוק, מאות ישראלים מתעניינים.⁶³

בינואר 2015, נוראלדין מוסה, ניצול רצח העם בדארפור, הציג תמונות שצילם בחולות וסביבותיה בתערוכה בשם "Waiting" בגלריה "פרסייט" בתל אביב. התערוכה משכה אף היא מאות ישראלים.⁶⁴

במרץ 2015, כ- 100 מכלואי חולות החלו להשתתף בתוכנית אקדמית בת חודשיים במסגרת פרויקט "Free Your Mind" ביוזמת סטודנטים למען פליטים ומבקשי מקלט באוני' בן גוריון. הכלואים למדו עברית בסיסית וכן עברית למתקדמים, מבוא למדעי המחשב, פסיכולוגיה וחינוך, פוליטיקה וחברה, ניהול משברים וסיוע הומניטארי, מבוא לפילוסופיה ומדיה חדשה.⁶⁵

המחלקה לאנימציה של מכללת ספיר בחרה ליצור את פרויקט הגמר שלה בהתבסס על עדויות של מבקשי מקלט שכלואים בחולות. ביוני 2015, לאחר מספר מפגשים עם הכלואים, יצרה המחלקה סרטון אנימציה קצר ומרשים בכיכוב קולות הכלואים וסיפורי חייהם.⁶⁶

המחלקה לקולנוע במכללת ספיר יצרה סרט דוקומנטרי המתמקד בג'מאל עומר, ניצול רצח העם

61 בתגובת המדינה מ-27 בינואר 2015 לבג"ץ 8665/14 דסטה ואח' נ' כנסת ישראל ואח'. סעיף 76: <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2015/01/hit8665meshivim2-5-0115.pdf>

62 שם, סעיף 74.

63 ורד לי, על הבמה של מתקן הכליאה חולות, 11 ביוני 2015: <http://www.haaretz.co.il/gallery/theater/1.2657812>

64 ורד לי, ממתקן חולות לתערוכה בתל אביב: סיפורו של נורלדין מוסה, הארץ, 27 בינואר 2015: www.haaretz.co.il/gallery/art/premium-1.2548946

65 Hayah Goldlist-Eichler, 100 refugees and asylum seekers participate in academic program at BGU, Jerusalem Post, May 21, 2015. Available at <http://www.jpost.com/Israel-News/100-refugees-and-asylum-seekers-participate-in-academic-program-at-BGU-403800>

66 ויינט, אבדו בחולות: מבקשי מקלט מעידים באנימציה. 10 ביוני 2015. <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4664857,00.html>

מדארפור ואחד ממנהיגי הקהילה בחולות.⁶⁷

בתמונה: אנואר סולימן, אחד מכלואי חולות ומנהיג בקהילת הפליטים, מרצה למבקרים בתערוכה המציגה תמונות מחולות. צילום: סיגל רוזן

⁶⁷ אשר כשר, תתפלאו הפליטים יוצרים סרטים במתקני הכליאה, מיינט, 7 ביוני 2015: <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4664857,00.html>

סיכום והמלצות

כפי שהבהרנו בדוחות קודמים, גם שיפור משמעותי בתנאי הכליאה לא משנים את לב הבעייה: התשתית הרעיונית עליה הוקם מתקן חולות. מדובר במתקן פתוח שהמתגוררים בו הם כביכול חופשיים להיכנס ולצאת כרצונם אך כל היבטי חייהם נשלטים על ידי שב"ס ורשימה ארוכה של הגבלות ואיסורים חלה עליהם, מונעת בעדם מלדאוג לצרכיהם ומלנהל את זמנם ואת חייהם כראות עיניהם.

מסגרת זאת מאפשרת לרשויות לצמצם את אחריותם לתנאיהם של הכלואים בחולות בטענה שהם אינם כלואים ובה בעת להגביל כל תנועה ולשלוט בכל פרט בחייהם.

כבעבר, המלצותנו אינן נוגעות לתנאים במתקן אלא לעצם קיומו: לא ניתן להפוך את כליאתם של מבקשי מקלט במתקן באמצע המדבר ללגיטימית. אנו תקווה שבג"צ ימצא לנכון לבטל גם את התיקון האחרון לחוק למניעת הסתננות ושמשרד הפנים יבטל את מדיניות "דואנדה או סהרונים", ישחרר את מבקשי המקלט מכליאתם ויבחן את בקשות המקלט שלהם על פי סטנדרטים בינלאומיים בהתאם להמלצות והנחיות נציבות הפליטים של האו"ם.

* ביקשנו את תגובותיהם של רשות ההגירה וכן שב"ס למידע המופיע בדו"ח. שתי הרשויות בחרו שלא להגיב.

Published with the generous support of
Heinrich Böll Stiftung Israel and Secours
Catholique Caritas France